

30.9.2008

Dnro 2221/5/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 27.6.2008 (OM002:00/2007; OM1/021/2007)

LAUSUNTO JATKOKÄSITTELYLUPAA HOVIOIKEUDESSA KOSKEVASTA MUUTOKSENHAKULUPATOIMIKUNNAN KOMITEANMIETINNÖSTÄ

Oikeusministeriö on viitekohdassa mainitussa kirjeessään pyytänyt eduskunnan oikeusasiamieheltä lausuntoa jatkokäsittelylupaa hovioikeudessa koskevasta muutoksenhakulupatoimikunnan komiteamietinnöstä (OMKM 2008:3).

Lausuntonani esitän kohteliaimmin seuraavan.

1

Lainsäädännön tarve

Ehdotettujen lainsäädäntömuutosten keskeinen tarkoitus on korvata nykyinen kärjäoikeudesta hovioikeuteen valitettaessa noudatettava seulontajärjestelmä. Voimassaoloaikanaan se on aiheuttanut runsaasti tulkintaongelmia (ks. mietinnön s. 8, 22 ja 53–54), eivätkä sen pohjalta aikaisemmin kaavailut muutoshankkeet ole edenneet. Lainsäädännön muutoksille on selvästi tarvetta jo tästä syystä.

Nyt annettu komiteamietintö lähtee perustellusti erilaisista lähtökohdista kuin asiassa viimeksi annettu hallituksen esitys HE 87/2005 (jonka perustuslakivaliokunta (PeVL 30/2006) torjui). Nyt kyse on – PeVL 30/2006 suunnatulla tavalla – valitusasian hovioikeuskäsittelyä ja pääkäsittelyn toimittamista hovioikeudessa yleisemminkin koskevasta uudistuksesta. Pidän valitua peruslinjausta onnistuneena.

2

Lainsäädännön tavoitteet

Ehdotettujen säännösten taustalla oleva näkemys hovioikeuksien päätehtävästä – kärjäoikeuden ratkaisun oikeellisuuden kontrollointi näyttö- ja oikeuskysymyksissä ja virheiden korjaaminen oikeudenmukaisesti, nopeasti ja taloudellisesti täyttäen samalla oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille asetettavat tavoitteet (s. 57) – on perusteltu. Nykytilassa, jossa oikeudenkäymiskaaren (jäljempänä myös OK) 26 luvun 15 § velvoittaa hovioikeudet järjestämään pääkäsittelyn myös sellaisissa asioissa, joissa pääkäsittelylle ei ole aitoa tarvetta, ei mainittujen päätehtävien täyttäminen ole mahdollista parhaalla mahdollisella tavalla.

Ehdotettu sääntely pyrkii monipuolistamaan muutoksenhakumenettelyitä ja tekemään muutoksenhakuoikeuden arvioinnista nykyistä erottelukykyisempää siten, että huomioon otetaan toisaalta asian laatu yleisellä tasolla ja toisaalta valittajan oikeussuojan tarve yksittäisessä asiassa. Sääntelyä voidaan perustella hovioikeusmenettelyn joutuisuuteen ja hovioikeuksien voimavarojen oikeaan kohdentamiseen liittyvillä syillä sekä tavoitteella siirtää lainkäytön painopis-

tettä käräjäoikeustasolle.

3

Perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden huomioon ottaminen

Ehdotetussa lupajärjestelmässä kaikki valitusasiat sinänsä tutkittaisiin, joskin osa vain summaarisesti; osa asioista tarvitsisi jatkokäsittelyluvan siinä kun osa asioista otettaisiin hovioikeuden normaaliin käsittelyyn ilman tällaista lupaharkintaa. Jatkokäsittelyluvan tarve perustuisi laissa asetettuihin kriteereihin. Ehdotuksen perusteluissa on useasti toistettu väittämä siitä, että lupajärjestelmä ei rajoittaisi muutoksenhakuoikeutta. En pidä tällaista väittämää aivan rehellisenä sikäli, että on eri asia saada valitusasia tutkituksi käräjäoikeuden ratkaisun sijaan tulevalla hovioikeuden asiaratkaisulla kuin vain saada hovioikeuden jatkokäsittelylupaharkinnan sisältävä prosessiratkaisu.

Muutoksenhakuoikeuden ja sen rajoitusten osalta voidaan yleisenä lähtökohtana viitata Euroopan ihmisoikeustoimikunnan 9.9.1992 antamaan Nielsen v. Tanska -päätökseen (no. 19028/91). Muutoksenhakuoikeuden laajuus ja sen rajoitukset ovat toimikunnan linjauksen mukaan varsin pitkälti kansallisella tasolla päätettävissä olevia asioita. Ihmisoikeustoimikunta totesi tässä relevantisti muun muassa seuraavaa:

"Indeed different rules govern review by a higher tribunal in the member States of the Council of Europe. In some countries such review is in certain cases limited to questions of law, such as the "recours en cassation" (in French law) or "Revision" (in German law). In others there is a right to appeal against findings of fact as well as on questions of law; and in some States a person wishing to appeal to a higher tribunal must in certain cases apply for leave to appeal.

Having regard to this the Commission does not find it necessary to determine the scope of Article 2 of Protocol No. 7 (P7-2) in general. Assuming that a review within the meaning of this provision guarantees to everyone the right to bring before a higher tribunal his conviction or sentence or both such examination by this tribunal may be a limited review, provided the limitations under the law would not make such a review meaningless."

Esityksen perusteluissa esitetyt tavoitteet (voimavarojen käytön tehostaminen ja oikeudenkäynnin osallisille koituvien rasitusten vähentäminen) ovat käsitykseni mukaan sellaisia asianmukaisia päämääriä, joilla voi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön valossa hyväksyttävästi perustella esimerkiksi muutoksenhakulupajärjestelmää ja näin ollen myös ehdotetunkaltaista jatkokäsittelylupajärjestelmää (ks. *Krombach v. Ranska* (13.2.2001) -tuomion kohta 96). Koska ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 2 artiklan vaatimukset eivät ole erityisen pitkälle meneviä, ja kansallisen sääntelyn harkintamarginaali muutoksenhaun edellytysten ja noudatettavan menettelyn sääntelyssä on varsin laaja (ks. Pellonpää, Matti: Euroopan ihmisoikeussopimus, 2005, s. 600), esitetyille lainmuutoksille ei nähdäkseni ole esteitä Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden johdosta.

Käsitykseni mukaan ehdotukset jatkokäsittelyluvasta ja OK 26 luvun 15 §:n muutoksesta eivät merkitse sellaista poikkeusta oikeuteen suulliseen käsittelyyn, että ne olisivat ristiriidassa oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille perustuslain 21 §:ssä asetettujen vaatimusten kanssa (ks. PeVL 30/1998 s. 2–3 ja PeVL 30/2006 s. 2–3).

Asian jatkovalmistelussa tulee kuitenkin käsitykseni mukaan ottaa nykyistä syvällisemmin huomioon (jäljempänä jaksossa 7 käsitelty) Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuskomitean KP-sopimusta koskeva oikeuskäytäntö; erityisesti Norjaa koskeva 27.8.2007 annettu oikeudenloukkauksen vahvistanut ratkaisu valituslupapäätöksen perustelemattomuudesta on otettava tarkoin huomioon.

Suullisen pääkäsittelyn järjestäminen hovioikeudessa

Nykyiset OK 26 luvun 14 ja 15 § ovat mietinnössä esitetyin tavoin johtaneet siihen, että suullisia pääkäsittelyitä joudutaan järjestämään periaatteessa aina, kun asianosainen esittää suullisen näytön uskottavuuteen liittyvän väitteen; silloinkin, kun väitettä ei ole millään lailla perusteltu. Lainmuutoksella pyritään siihen, että suullisen näytön uskottavuuteen liittyvä väite ei automaattisesti johtaisi koko suullisen pääkäsittelyn uusintaan hovioikeudessa. Tavoiteltavana pidetään sitä, että nykyistä pienimuotoisempia pääkäsittelyitä järjestettäisiin nykyistä enemmän (esimerkiksi siten, että kuultaisiin suullista käsittelyä toivovaa asianosaista ja mahdollisesti heidän avustajiensa esityksiä, mutta ei välttämättä enää todistajia tai edes asianosaisia todistelutarkoituksessa; ks. s. 61, 138 ja 140).

Komiteamietinnön tavoitteiden saavuttamiseksi on perusteltua, että voimassaolevia OK 26 luvun 14 ja 15 §:iä muutetaan joustavammaksi. Säännökset ovat olleet pitkään vaa'ankieliasemassa muutoksenhakumenettelyn muutoksia valmisteltaessa (KM 1992:20, HE 22/1997, PeVL 9/1997, LaVM 19/1997, KM 2001:10, HE 21/2002, PeVL 35/2002, LaVM 27/2002, OM:n osamietintö 2005:1, HE 87/2005 ja OMLS 2006:28).

Viimeksi mainittuun liittyen myös ehdotettu luottamusperiaatteen sääntelyn (OK 26 luvun 16 §) muutos on mielestäni perusteltu: Säännöksessä ei enää lausuttaisi hovioikeuden mahdollisuudesta ottaa vastaan suullista todistelua vaan vain siitä, mitä todistelun vastaanottamatta jäämisestä seuraa.

5

Jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltamisala

Ehdotetut perusteet jatkokäsittelylupamenettelyn soveltamisalaksi on muotoiltu varsin yksiselitteisiksi: riita-asiassa häviöarvo, rikosasiassa vastaajan osalta käräjäoikeuden konkreettisesti tuomitsema rangaistus, ja virallisen syyttäjän ja asianomistajan osalta valituksen kohteena olevan rikoksen laissa säädetty rangaistusasteikko. Joissain riita-asioissa voinee tosin tulla yksittäistapauksittain harkittavaksi ja osin tulkinnanvaraiseksi, onko saamista koskeva vaatimus päävaatimuksen vai toissijaisen vaatimuksen asemassa, mikä voinee vaikuttaa jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltumisalaan.

Ehdotuksen mukaan jatkokäsittelylupajärjestelmää ei sovellettaisi muihin kuin rikosasioihin ja yksinomaan saamista koskeviin riita-asioihin. Järjestelmää ei näin ollen sovellettaisi yleensä vahvistuskanteisiin, eikä lainkaan muotoamiskanteisiin, esineen luovutusta tai työn teettämistä koskevaan suorituskanteeseen, kielto- tai sietämiskanteeseen, rikosperusteisiin pakkokeino-asioihin tai yksityisoikeudellisiin turvaamistoimiasioihin (s. 64). Pidän esitettyjä soveltamisalan rajauksia perusteltuina.

Taloudellisia intressejä koskeviin suorituskannetyyppeihin riita-asioihin ehdotettu häviöarvojärjestelmä on kansainvälisessä katsannossa tyypillinen ja Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen (R (95) 5) mukainen. Nähdäkseni perustetta voitaneen soveltaa riittävän yksiselitteisesti, ja sillä voidaan estää se, että taloudellista intressiä koskevien riitojen käsittelystä asianosaisille aiheutuvat kustannukset koituisivat suhteettomiksi itse riita-asiassa tavoiteltuun etuun nähden.

Häviöarvon laskentatavan osalta tehdyn valinnan puolesta esitetyt perusteet (s. 66–67 ja 113–

117) ovat mielestäni hyväksyttävät. Ehdotettu malli, jossa häviöarvo määrittyy hovioikeudelle tehtävän vaatimuksen ja kärjäoikeuden tuomitseman summan erotuksena, johtaa siihen, että kärjäoikeus ei voisi muutoksenhakuohjeita antaessaan varmuudella tietää sitä, tuleeko asia kuulumaan jatkokäsittelylupajärjestelmän piiriin vai ei (asianosaisen vaatimukset voivat joissain tapauksissa kasvaa määrällisesti kärjäoikeudessa esitetyistä esimerkiksi koron kertymisen takia). Sikäli kuin myös asianosainen on epätietoinen jatkokäsittelyluvan tarpeesta valittaessaan hovioikeuteen, on mietinnössä esitetyn tavoin perusteltua korostaa hovioikeuden aktiivista prosessinjohtoa, jotta valitusta ei hylättäisi asianosaiselle yllättäen muodollisella perusteella. Riita-asioissa sovellettava kanteenmuutoskielto estänee sen, että asianosainen voisi hovioikeudessa vaatimuksiaan lisäten kiertää jatkokäsittelylupamenettelyn.

Rikosasioissa vastaajaan sovellettavaksi valittua konkreettisesti tuomittua kolmen kuukauden vankeusrangaistuksen rajaa on perusteltu sillä, että jatkokäsittelyluvan edellyttäminen esimerkiksi vain sakkorangaistuksella rangaistuihin asioihin ei riittävällä tavalla keventäisi hovioikeusmenettelyä (s. 69–70 ja 94). Kolmen hovioikeuden suuntaa antavien selvitysten perusteella mietinnössä esitetään, että sakkotuomioita koskevia valituksia on noin 20 % kaikista valituksista siinä kun enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistusta koskevien valitusasioiden osuus on jo yli 50 %.

Edelleen tuodaan esiin, että pääkäsittelyitä järjestetään sakkoa koskevissa valituksissa enemmän kuin asioissa, joissa vastaaja on tuomittu enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistukseen. Viimeksi mainitun seikan on arveltu selittyvän sillä, että sakkovalitusasioissa olisi enemmän näytöllisiä epäselvyyksiä kuin lyhyitä vankeusrangaistuksia koskevissa asioissa. Näistä syistä on arvioitu, että sakkovalitusasiat edellyttäisivät lupajärjestelmän käyttöönoton jälkeinkin usein jatkokäsittelyä. Mietinnössä arvioidaan (s. 94), että pääkäsittelyiden kuvattuun suhteellisen määrän laskuun voi olla syynä se, että vankeusrangaistusten kohdalla muutosta haetaan enemmän rangaistuksen mittaamiseen tai jopa vain rangaistuksen täytäntöönpanon lykkäämistarkoituksessa, siinä kun sakkoasioissa muutosta saatetaan hakea useammin yksilukemisen osalta.

Jos tilanne on lyhyitä vankeusrangaistuksia koskevissa valituksissa mietinnössä arvellun kaltainen sikäli, että näissä asioissa korostuvat rangaistuksen mittaamiseen liittyvät valitusperusteet näyttökysymysten sijasta, tarkoittanee tämä sitä, että vaikka tällaiseen valitukseen ei sovellettaisi jatkokäsittelylupajärjestelmää, ei jutussa todennäköisesti olisi tarvetta suulliselle pääkäsittelylle tai ainakaan täysimittaiselle pääkäsittelylle. Lainsäädännöllä nyt tavoiteltavat päämäärät saattaisivat toisin sanoen olla tavoitettavissa jo sillä, että rikosasian vastaajan jatkokäsittelylupatarve asetettaisiin asioihin, joissa ei ole tuomittu ankarampaa rangaistusta kuin sakko (kolmen kuukauden vankeusrangaistuksen sijasta).

Rikosasian vastaajan jatkokäsittelyluvan soveltamisalan (enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistus) perusteluissa ei ole käsitelty kysymystä jäännösrangaistuksen täytäntöönpanemisen vaikutuksesta lupamenettelyn soveltamisalaan. Kun lähtökohtana on konkreettisesti tuomittu yhteinen rangaistus, tulisi jäännösrangaistus ilmeisesti ottaa huomioon kolmen kuukauden vankeusrangaistuskriteerin ylittymisessä. Jäännösrangaistuksen vaikutuksesta lupamenettelyn edellytyksille olisi käsitykseni mukaan perusteltua lausua esitöissä selventävästi (sikäli kuin lainvalmistelua jatketaan ehdotetun kolmen kuukauden linjauksella).

Kiinnitän huomiota myös siihen, että toimikunnan ehdotuksen mukainen jatkokäsittelylupatarpeen määrittely johtaa myös sellaisiin tilanteisiin, joissa virallinen syyttäjä ei tarvitse jatkokäsittelylupaa siinä kun rikosasian vastaajan kohdalla edellytetään lupaa. Tilanne on tällainen, jos syytteessä tarkoitettua rikoksesta on säädetty ankarampi rangaistus kuin kaksi vuotta vanke-

utta, mutta siitä on tuomittu vain sakkoa tai enintään kolme kuukautta vankeutta. Käsitykseni mukaan rikosasian vastaajan oikeus saada asia hovioikeuden täystutkintaan ei saisi lain mukaan olla milloinkaan huonompi kuin syyttäjän vastaava oikeus (equality of arms).

6

Jatkokäsittelylupajärjestelmän eriytetyt lupaperusteet

Mietinnössä (s. 74, 99 ja 125–126) valittajan oikeussuojan tarpeen on perustellusti katsottu edellyttävän sitä, että kynnyksen aiheutta epäillä -perusteisen jatkokäsittelyluvan täyttymiseksi on tarkoitettu olevan matalalla. Kuitenkin yksinomaan näyttökysymyksiin perustuvan valituksen kohdalla tämä kynnyksen on asetettu edellistä korkeammalle ("perusteltua aiheutta epäillä"). Uudessa järjestelmässä muutoksenhakua nimenomaan näytön arviointiin liittyvissä kysymyksissä koskisi toisin sanoen tietyllä tavalla korotettu erillisrajoitus ("valituskirjelmässä on pystytävä riitauttamaan todistelu sillä tavoin, että perusteltu aihe epäilyyn syntyy", s. 128).

Selvää on, että valittajan oikeusturva ei saa vaarantua eikä jatkokäsittely estyä yksin kärjäoikeuden näyttöratkaisun puutteellisuuden tai epäselvyyden vuoksi. Tämä näkökulma onkin ehdotuksessa otettu huomioon (joskin ehdotettu OK 25a luvun 10 §:n 2 momentti on siten kielellisesti epäonnistunut, että sen viimeinen lause ei sovi yhteen momentin ensimmäisen lauseen kanssa). Jatkokäsittelylupa tullee myöntää esimerkiksi silloin, jos asianosainen tuo hovioikeudessa esille uutta – relevanttia – todistelua. Muutoksenhaku näyttökysymyksissä tulisi joka tapauksessa olemaan vahvasti sidoksissa siihen, miten hyvin kärjäoikeus onnistuu perustelemaan näyttöratkaisunsa ja toisaalta siihen, miten ammattitaitoisesti valituskirjelmä laaditaan.

Jatkokäsittelylupaan ehdotettu kahden kynnyksen malli ilmeisesti poikkeaisi ulkomaisista vastineistaan. Erillistä arviointikynnystä näyttökysymyksille on perusteltu järjestelmän tehokkuusargumenteilla (s. 75–76).

Näyttökysymysten osalta jatkokäsittelyluvan myöntämisen perusteeksi esitetty oikeudellisten seikkojen arvioinnista poikkeava erillissännös on nähdäkseni ymmärrettävissä ennen kaikkea pitäen mielessä voimassa olevat OK 26 luvun 14 ja 15 §. Näiden säännösten mukaan suullinen pääkäsittely on järjestettävä myös perustelemattomien näytön riitautusväitteiden johdosta, ja tähän asiantilaan halutaan muutos. Nyt ehdotettu jatkokäsittelylupakriteeri OK 25a luvun 10 §:n 2 momentissa tulisi karsimaan jatkokäsittelystä vähäisiä asioita, joissa ilman karsintaa olisi ilman muuta ehdotetun OK 26 luvun 15 §:n perusteella järjestettävä pääkäsittely ("perusteltua aiheutta epäillä" – "mitään vartenotettavaa epäilyä"). Voitaneen perustellusti sanoa, että ehdotetun järjestelmän muutoksenhakua ja hovioikeuksien työmäärää rajoittava vaikutus ohjautuu ja perustuu nimenomaan asian käsittelyn aikaisessa vaiheessa tehtävään jatkokäsittelylupaharkintaan.

Tällainen ehdotus olisi ongelmattomammin hyväksyttävissä, jos kärjäoikeuksien voimavaroja ja muita edellytyksiä näyttöratkaisun entistä parempaan arviointiin ja perustelemiseen lisättäisiin kompensoimaan ehdotettua valitusmahdollisuuksien tietynlaista rajoittamista hovioikeusvaiheessa. Nyt tällaisia kärjäoikeusvaiheeseen kohdistuvia parannuksia ei esitetä. Hallituksen esityksessä HE 85/2008 (kärjäoikeuksien kokoonpanoa koskevien säännösten uudistaminen) on tosin ehdotettu uudeksi kokoonpanovaihtoehdoksi kolmen virkatuomarin kokoonpanoa, joskin samalla yhden tuomarin kokoonpanon päätösvaltaa on ehdotettu laajennettavaksi. Todennäköisenä ei liene pidettävä sitä, että toteutuessaan mainittua kolmen tuomarin kokoonpanoa tai muuten laajennettua kokoonpanoa tulitaisiin juurikaan käyttämään nimenomaan sen laatusissa (vähäisissä) asioissa, joita ehdotettu jatkokäsittelylupajärjestelmä tulisi koskemaan. Näin ollen suullisen näytön arviointia koskevin osin jatkokäsittelyluvan myöntämiseen

ehdotettu sääntely merkitsisi asianosaisten kannalta muutoksenhakumahdollisuuksien heikentämistä nykyisestä, ja tietyllä tavalla oikeusturvan tason tosiasiallista heikennystä.

Käytännössä erilaisten kynnysten soveltaminen, jotka eroavat kielellisesti vain vähän (aihetta epäillä – perusteltu aihe epäillä), ei todennäköisesti voisi tapahtua erityisen hienojakoisesti tai analyttisesti. Ehdotettu sääntely voisi johtaa jyrkkiinkin soveltamiseroihin siten, että näyttökysymyksissä jatkokäsittelyluvan kynnys voisi asettua selvästi korkeammalle kuin oikeuskysymyksissä tai oikeus- ja näyttökysymykset yhdistävissä tapauksissa. Toisaalta tällainen vertailu on sikäli keinotekoinen, että oikeuskysymysten arvioinnissa ei ylipäätään voitane puhua todennäköisyysarvioinneista samoin kuin näyttökysymysten kohdalla.

Mietinnön mukaan OK 26 luvun 15 §:n muutoksella ei pyritä suoranaisesti toimitettavien pääkäsittelyiden määrän vähentämiseen (niissä asioissa, jotka jäävät vireille lupakäsittelyn jälkeen). Kuitenkin myös OK 26 luvun 15 §:n ehdotettu muutos tulisi väistämättä itsessäänkin vähentämään pääkäsittelyiden määrää. Sitä kautta muutos joka tapauksessa antanee hovioukeuksille nykyistä enemmän liikkumatilaa niiden voimavarojen käytön suuntaamisessa. Kuten todettu, on selvää, että jo yksin jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltamisalaa koskevan ehdotetun OK 25a luvun 10 §:n 2 momentin muotoilu tulisi sekin aiheuttamaan pääkäsittelyiden vähentymisiä, todennäköisesti enemmänkin kuin OK 26 luvun 15 §:n muutos.

Käsitykseni mukaan työnsäästöjä tulisi syntyä myös sellaisessa sääntelyvaihtoehdossa, jossa luovuttaisiin näyttökysymyksiä koskevasta korotetusta erilliskriteeristä, ja jossa jatkokäsittelylupaharkinnassa sovellettaisiin vain yhtä, kaikissa asioissa yhtenäistä, "aihetta epäillä" -kriteeriä. Voidaankin kysyä, tarvitaanko jatkokäsittelylupavaiheessa lopulta kahta eri tavoin määriteltyä lupakynnystä. Edelleen voidaan kysyä, kummassa vaiheessa, jatkokäsittelylupavaiheessa (OK 25a:10) vai suullisen pääkäsittelyn järjestämistä (OK 26:14) ja sen sisältöä (OK 26:15) koskevassa myöhemmässä päätöksenteossa, tavoitellunkaltainen kontrolli (keinona vaikuttaa hovioikeuksien työmäärään) olisi ylipäätään perustellumpaa suorittaa. Mietinnössä näitä näkökulmia ei ole analysoitu kattavasti.

Viimeksi puheena olevassa suhteessa asiassa jää käsitykseni mukaan ratkaisevaksi tekijäksi se, että käräjäoikeuden suullisen todistelun uskottavuutta ei ole ylipäätään mahdollista arvioida luotettavasti ja prosessiteoreettisesti ongelmattomasti kirjallisessa menettelyssä. Silti sekä jatkokäsittelylupaharkinnassa että suullisen käsittelyn tarvetta koskevassa harkinnassa joudutaan väistämättä, tavalla tai toisella, kontrolloimaan suullisen todistelun uskottavuutta kirjallisen aineiston perusteella. Ongelma on osin väistämätön.

Kuitenkin suullisen näytön luotettavuuden (kynnys)arvioinnin suorittaminen suullisen pääkäsittelyn järjestämistä ja sisältöä koskevien säännösten puitteissa johtaisi käsitykseni mukaan korostetummin juuri sellaisiin todistusteoreettisesti ongelmallisiin tilanteisiin, joissa suullisen näytön uskottavuus tulisi arvioitavaksi kirjallisessa menettelyssä. Jatkomuutoksenhakulupaharkinnan suorittaminen ikään kuin esikysymyksenä ennen tällaista todistelukysymyksiin yksityiskohtaisesti pureutuvaa harkintaa näyttäytyy tästä näkökulmasta perustellummalta vaihtoehdolta. Tällainen, nyt ehdotettu vaihtoehto rakentuu suoraviivaisemmin joko–tai kynnysarviointiin, ja se välttää näin osan kirjalliseen näytön arviointiin liittyvistä ongelmallisimmista kysymyksistä.

En kuitenkaan ole vakuuttunut siitä, että jatkokäsittelylupaharkinnassa näyttö- ja oikeuskysymysten lupaperusteet olisi välttämätöntä tai edes perusteltua erottaa toisistaan nyt ehdotetulla tavalla. Kahdella erilaisella lupakynnyksellä operointi olisi käsitykseni mukaan omiaan korostamaan jatkokäsittelylupapäätösten perusteluille asetettavia vaatimuksia, mitä kautta järjes-

telmästä voi muodostua kritiikille altis YK:n KP-sopimuksen vaatimusten kannalta (ks. 7. jakso).

Lainmuutoksella tavoiteltavat päämäärät saattaisivat olla pitkälti saavutettavissa myös ilman, että näyttökysymyksiin sovellettaisiin erillistä, tiukempaa lupaedellytystä. Ehdotettu OK 25a luvun 10 § olisikin nähdäkseni mahdollista muotoilla myös niin, että ehdotetusta 2 momentista luovuttaisiin, ja momentin loppuosan säännös (ratkaisun oikeellisuutta ei ole mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä) lisättäisiin 1 momenttiin jatkokäsittelyluvan myöntämisen edellyttäväksi perusteeksi. Tällainen malli (yhdessä valituskirjelmän sisältövaatimuksia koskevan ehdotetun OK 25 luvun 15 §:n kanssa) toteuttaisi vaatimuksen siitä, että valittajan tulee perustella muutosvaatimuksensa, jatkokäsittelyluvan myöntämisen peruste ja syyt. Malli myös jättäisi käsitykseni mukaan hovioikeudelle tarvittavan joustavuuden ja harkintavaltaa jatkokäsittelyluvan myöntämisessä kaikissa tilanteissa.

Kuten todettu, esitetystä muodossaankin jatkokäsittelylupajärjestelmä käsitykseni mukaan kuitenkin pysyisi EIT:n oikeuskäytännössään hyväksyttävänä pitämän kansallisen lainsäädännön liikkumavaran puitteissa.

7

Lupamenettely

Hovioikeuksille ehdotettu tehtävä täydennyttää valituskirjelmää, jos siinä ei ole pyydetty jatkokäsittelylupaa tai ilmoitettu lupaperusteita (s. 78 ja 111–112) on tärkeä, jotta asianosaisen muutoksenhakuoikeutta ei rajoitettaisi liikaa. Viran puolesta tapahtuva lupaperusteiden laaja harkinta (s. 125) on myös välttämätöntä, jotta asianosainen ei kohtaisi oikeudenmenetyksiä yksin sen takia, että hän ei ole ymmärtänyt vedota tiettyyn lupaperusteeseen.

Ehdotuksen mukaan lupapäätöksestä tarvitsisi ilmetä vain tietyt muodolliset perusteet mutta ei päätöksen varsinaisia perusteita. Ehdotetun lupamenettelyn on nähty eroavan ratkaisevasti korkeimman oikeuden valituslupamenettelystä, mikä ilmeneekin suoraan säädetyistä (ja ehdotetuista) lupaperusteista. Hovioikeuden prosessiratkaisu, joka jättää käräjäoikeuden ratkaisun voimaan, on tästä huolimatta mietinnössä (s. 79) rinnastettu korkeimman oikeuden valitusluvan epäävään ratkaisuun siinä, että päätöstä ei tarvitsisi perustella. Lupapäätös ei sisältäisi selostusta käräjäoikeuden ratkaisusta eikä asianosaisen vaatimusten perusteista, ja itse ratkaisun perusteluvollisuus on nähty suppeana (s. 98 ja 133–134).

Käsitykseni mukaan mainittujen eri päätöstilanteiden rinnastaminen ei ole onnistunut eikä sellaisenaan perustele sitä, että jatkokäsittelylupamenettelyssä annettua käsittelyn päättävää ratkaisua ei tulisi perustella. Korkeimman oikeuden valituslupaperusteissa korostuvat yleisen tason tavoitteet ohjata oikeuskäytäntöä, kun taas jatkokäsittelylupamenettelyssä pääpaino olisi yksittäisen ratkaisun oikeellisuuden kontrollissa. Tämä yksilönäkökulma puoltaa ratkaisun jonkintasoista vakiofraasia pidemmälle menevää perustelemista.

Euroopan ihmisoikeustoimikunnan ja sittemmin -tuomioistuimen mukaan EIS 6 artikla (perusteluvaatimuksineen) ei yleensä sovellu valitusluvan myöntämisestä koskeviin menettelyihin. Valituslupamenettelyiden osalta EIT:n oikeuskäytännössä on tosin ollut tiettyä horjuvuutta (ks. Pellonpää, Matti: Euroopan ihmisoikeussopimus, 2005, s. 336). Ratkaisussaan T. and S.H. v. Suomi (9.2.1993) toimikunta totesi seuraavaa:

"Insofar as the applicant's complaint under Article 6 para. 1 (Art. 6-1) of the Convention relates to the absence of reasoning in the Supreme Court's decision refusing leave to appeal, the Commission con-

siders that an examination under Finnish law as to whether leave to appeal to the Supreme Court shall be granted only amounts to an examination as to whether the conditions under Chapter 30, Section 3, para. 1 of the Code of the Judicial Procedure are at hand. It does not amount to an examination of the merits of the appeal. The role of the Finnish Supreme Court is, in this respect, similar to that of the Swedish Supreme Court (see, regarding the latter, No. 11855/85, Dec. 15.7.87, D.R. 53 p. 190, at pp. 199-200). The Commission finds, therefore, that the leave to appeal examination by the Finnish Supreme Court did not involve a determination of the applicant's civil rights within the meaning of Article 6 para. 1 (Art. 6-1) of the Convention."

Nähdäkseni korkeimman oikeuden valituslupapäätöksiä ja ehdotettuja jatkokäsittelylupapäätöksiä ei voida rinnastaa toisiinsa viimeksi mainitussa merkityksessä. Jatkokäsittelylupapäätöstä täytynee pitää valittajan oikeuksien kannalta tarkoitettulla tavalla välittömästi ratkaisevana. Tästä näkökulmasta katsottuna jatkokäsittelylupapäätösten tulisi olla asiallisesti perusteltuja.

Ymmärrän toisaalta jatkokäsittelyluparatkaisun perustelemisen vaikeudet yhtäältä tavoiteltavien työsäästöjen ja toisaalta asianosaisen riittävän vakuuttamisen kannalta. Ratkaisu tehtäisiin kärjäoikeuden ratkaisun, valituksen ja muun kysymykseen tulevan oikeudenkäyntiaineiston perusteella ja usein hankkimatta vastapuolelta vastausta, eli lähtökohtaisesti varsin suppean aineiston perusteella. Seikkaperäinen perusteleminen esimerkiksi siinä mielessä, mistä syystä aineisto ei ole antanut hovioikeudelle aiheutta (tai näyttökysymyksissä: perusteltua aiheutta) epäillä kärjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta, voi ylipäätään olla vaikeaa. Koska kirjallinen menettely suullisen näytön arvioinnissa on ylipäätään prosessiteoreettisesti ongelmallista, voisi näyttökysymyksissä perustellun luparatkaisun antaminen olla erityisen ongelmallista. Yksilöity luparatkaisun perustelemisen voisi todennäköisesti myös olla omiaan kannustamaan asianosaista tekemään (turhaan) lisäkirjoituksia, joissa hän saattaa yrittää täsmentää näin yksilöidystä seikoista alkuperäisessä valituksessaan esittämänsä.

Mietinnössä (s. 39) on viitattu Reg. prop. 2004/05:131 s. 198, jossa on tuotu esille, että Ruotsissa valituslupajärjestelmän soveltamisalan laajentamisen on nähty lisäävän tarvetta päätösten perustelemiselle. Ruotsissa ei ole kuitenkaan nähty tarpeelliseksi säätää asiasta nimenomaisesti laissa. Norjassa (s. 44) vastaavaa päätöstä ei perustella.

Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaa kansainvälistä yleissopimusta ja siihen liittyvää valinnaista pöytäkirjaa yksilövalituksista (niin sanottu KP-sopimus) valvovan ihmisoikeuskomitean 27.8.2008 antama päätös (CCPR/C/93/D/1542/2007; Communication No. 1542/2007) (<http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=no>) on käsitykseni mukaan otettava huomioon jatkokäsittelyluparatkaisun perusteluvaatimusten arvioinnissa. Tässä yhteydessä eli mainitun ratkaisun valossa on perusteluvaatimusten lisäksi tuotava esille, että Norjan muutoksenhakulupajärjestelmä rikosasioissa ulottuu straffeprosesslov 321 §:n 3 momentin mukaan enintään kuuden vuoden vankeusrangaistukseen johtaneisiin tuomioihin. Muutoksenhakulupajärjestelmä rikosasioissa on siis merkittävästi laajempi kuin mitä siitä esitetään toimikunnan mietinnön s. 45–46 (ks. myös tuomion kohta 4.2).

Tapauksessa oli kyse Norjan muutoksenhakulupajärjestelmästä ja lähemmin muutoksenhakulupapäätöksen perustelemisesta. Ihmisoikeuskomitea vahvisti asiassa (äänin 14-1) KP-sopimuksen 14 artiklan 5 kappaleen loukkauksen, koska muutoksenhakuluvan epäävää päätöstä siitä, miksi valituksen ei katsottu voivan menestyä, ei ollut perusteltu riittävästi.

Tapauksessa valittaja oli tuomittu alioikeudessa 20 kuukauden vankeusrangaistukseen ja oheissakkoon. Tuomittu henkilö valitti hovioikeuteen, joka ei myöntänyt valituslupaa, ja joka perusteli päätöstään ilmeisesti vain yhdellä vakiofaasilla siitä, että hovioikeuden näkemyksen mukaan oli selvää, että

valitus ei tulisi menestymään. Ihmisoikeuskomitea perusteli tuomiotaan seuraavasti (kohta 7.2; alleviivaukset lisätty):

"The Committee notes the author's claim that his rights under article 14, paragraph 5, to have his conviction and sentence reviewed by a higher tribunal was violated, because the decision of the Court of Appeal did not disclose the reasons for disallowing his appeal against the District Court. The Committee also notes that the decision to reject the appeal was unanimous and subscribed to by three professional judges, and that the decision was later appealed and subjected to the scrutiny of the Supreme Court, albeit only on procedural grounds. The Committee recalls its jurisprudence, according to which, while States parties are free to set the modalities of appeal, under article 14, paragraph 5, they are under an obligation to review substantially the conviction and sentence [Reid v. Jamaica, op. cit., para. 14.3.]. In the present case, the judgment of the Court of Appeal does not provide any substantive reason at all as to why the court determined that it was clear that the appeal would not succeed, which puts into question the existence of a substantial review of the author's conviction and sentence. The Committee considers that, in the circumstances of the case, the lack of a duly reasoned judgment, even if in brief form, providing a justification for the court's decision that the appeal would be unsuccessful, impairs the effective exercise of the right to have one's conviction reviewed as required by article 14, paragraph 5, of the Covenant."

Mainitun YK:n ihmisoikeuskomitean tuomion valossa suomalaistenkin jatkokäsittelylupapäätösten (jotka nimestään huolimatta tarkoittavat käytännössä samaa kuin valituslupapäätökset) tulee olla perusteltuja. Jotta ehdotettu järjestelmä tulisi täyttämään myös KP-sopimuksen oikeuskäytännössä asetetut ihmisoikeusvaatimukset, tulee jatkokäsittelylupapäätösten perusteluvaatimuksia käsitykseni mukaan pohtia hankkeen jatkovalmistelussa selvästi nyt suoritettua syvällisemmin.

8

Pääkäsittelyä koskevien säännösten tarkistaminen

Keskeinen ehdotettu muutos pääkäsittelyn järjestämistä hovioikeudessa koskevaan sääntelyyn on se, että jatkossa pääkäsittely toimitettaisiin lähtökohtaisesti nimenomaan asianosaisen vaatimuksesta. Sääntely olisi joustavaa ja se jättäisi hovioikeudelle nykyistä enemmän harkintavaltaa. Säännös siitä, että hovioikeuden on toimitettava pääkäsittely sitä koskevasta vaatimuksesta riippumatta, poistettaisiin. Tällainen oikeus hovioikeudelle jäisi uudistetussakin järjestelmässä, mutta kyse ei olisi nykyiseen tapaan velvoittavasta sääntelystä.

Asianosaisen omalle toivomukselle kuulla häntä suullisesti on siis tarkoitus antaa ensisijainen ja entistä velvoittavampi merkitys. Ehdotuksen perusteluiden mukaan tarkoituksena ei ole muuttaa olennaisesti nykyistä oikeustilaa siinä, että suullisen todistelun uskottavuuden tultua riitautetuksi, on pyydetty pääkäsittely pääsääntöisesti toimitettava (s. 82–83); erona olisi lähinnä se, että pääkäsittelyä ei olisi tällaisessa tilanteessa aina pakko pitää. Pääkäsittely voitaisiin tosin jättää toimittamatta vain selvissä tapauksissa, eli kun valituksessa ei ole esitetty mitään sellaista, joka horjuttaisi käräjäoikeuden näyttöarvion oikeellisuutta. Tämä kriteeri on selvästi korkeampi kuin se, mitä ehdotetaan sovellettavan OK 25 a luvun 10 §:n 2 momentissa. Jatkokäsittelyluvan saaneissa asioissa suullisen näytön uskottavuuteen liittyvien kysymysten käsittelyä pääkäsittelyssä ei siten voisi torjua yhtä helposti kuin ylipäätään koko asiaa koskevaa jatkokäsittelylupaa.

Pääkäsittelyn järjestämiseen liittyvät ehdotukset ovat itsessään maltillisia, eivätkä ne poista tai horjuta suullista käsittelyä koskevaa oikeutta pääsääntönä. Mietinnössä on nimenomaisesti todettu (s. 98), että ehdotetuilla muutoksilla ei pyritä suoranaisesti siihen, että toimitettujen pääkäsittelyiden kokonaismäärä vähenisi. Kuten todettu, toiminnallisiin säästöihin ja tehosta-

miseen pyritään jatkokäsittelylupajärjestelmän kautta eikä suullisen pääkäsittelyn järjestämistä koskevilla muutoksilla. Edellä olen puoltanut tätä sääntelymallia.

Kannatan yleisesti ottaen niin sanotusta suppeasta pääkäsittelystä esitettyjä menettelyvaihtoehtoja. Syyttäjälaitoksen voimavarojen kannalta ehdotus siitä, että virallisen syyttäjän ei tarvitsisi enää kaikissa tapauksissa olla läsnä hovioikeuden pääkäsittelyssä, ja että tällaisissa tapauksissa syyttäjää voitaisiin tarvittaessa kuulla pääkäsittelyn aikana puhelimitse tai muuta vastaavaa tiedonvälityskeinoa käyttäen (s. 83–85), on sinänsä ymmärrettävä; erityisesti, jos syyttäjän toimipaikka on kaukana pääkäsittelypaikalta. Pidän tällaista menettelytapaa kuitenkin akkusatorisen käsittelyperiaatteen vastaisena. Tuomioistuimen tulisi voida pysyä puolueettoman ratkaisijan roolissa. Ehdotetussa mallissa tuomioistuin joutuisi kuitenkin itse ottamaan esille ja huomioon myös syytetyn kannalta epäedullisia seikkoja oikeudenkäyntiaineistoa rikastavassa suullisessa käsittelyssä.

Tärkeänä hovioikeuksien voimavarojen kohdentamisen ja asianosaisille aiheutuvien tarpeettomien kustannusten välttämisen kannalta pidän sitä vastoin sitä, että hovioikeus voisi nykyistä enemmän ja joustavammin rajata pääkäsittelyssä käsiteltäviä kysymyksiä ja siinä mahdollisesti vastaanotettavia todisteita. Nykyään lähes aina täysimittaisina järjestettävistä pääkäsittelyistä on perusteltua päästä eroon siten, että hovioikeuden pääkäsittelyt rajoitetaan vain aidosti suullista käsittelyä edellyttäviin oikeus- ja näyttökysymyksiin (s. 85–87).

9

Ennakkopäätöskysymys ja ennakkopäätösvalitus

Ehdotukset käräjäoikeuden korkeimmalta oikeudelta pyytämästä laintulkintaohjeesta (ennakkopäätöskysymys) ja siitä, että käräjäoikeuden ratkaisusta voitaisiin valittaa suoraan korkeimpaan oikeuteen (ennakkopäätösvalitus) olisivat käsitykseni mukaan oikeudenkäynnin asianosaisten intressien mukaisia, kun menettelyt edellyttäisivät asianosaisten suostumusta. Molemmissa tapauksissa menettelyn käyttämisestä päättäminen olisi korkeimman oikeuden itsensä käsissä (s. 90 ja 148–157). Ehdotukset olisivat ilmeisesti omiaan muun muassa jouduttamaan oikeudenkäyntejä, vähentämään tarpeettomia prosessi- ja muita kustannuksia ja lisäämään oikeuskäytännön yhtenäisyyttä.

Ehdotetun ennakkopäätöskysymystä koskevan säännöksen sijoittamista OK 30 lukuun, joka koskee muutoksenhakua hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen, voidaan pitää siinä mielessä epäjohdonmukaisena, että mainittu uusi oikeudellinen instituutio tarkoittaa eräänlaista "tiedustelua" tai "alistusmenettelyä" käräjäoikeudesta suoraan korkeimpaan oikeuteen hovioikeusvaihe ohittaen. Vaikka kyse ei olisi varsinaisesti muutoksenhausta, OK 30 luvun otsikko vastaisi käsitykseni mukaan paremmin sen uudistettavaksi ehdotettua sisältöä, jos otsikosta poistettaisiin sana "hovioikeudesta" niin, että luvun otsikko olisi yksinkertaisemmin "Muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen".

Ennakkopäätöskysymyksen tekemistä korkeimmalle oikeudelle voitaisiin mietinnön mukaan esittää valmistelussa tai vielä pääkäsittelyn toimittamisen jälkeen (s. 150). Ehdotetun OK 6 luvun 15 §:n mukaan asia jäisi käräjäoikeudessa lepäämään siksi aikaa, kunnes korkein oikeus antaa asiassa ratkaisun, minkä jälkeen asian käsittelyä jatkettaisiin. Tällöin pääkäsittelyä ei tarvitsisi toimittaa uudelleen (ehdotettu OK 6 luvun 11 § 3 momentti). Vastaavasti meneteltäisiin myös rikosprosessissa (ehdotettu ROL 6 luvun 11 §:n 4 momentti). Jos ennakkopäätöskysymys on esitetty vasta käräjäoikeuden pääkäsittelyn jälkeen, ja kun korkeimman oikeuden ratkaisun antamiseen väistämättä kuluu aikaa, olisi keskitysperiaatteen toteutumisen kannalta tällaisessa tilanteessa varsin epätyytyttävää, jos esimerkiksi useankaan kuukauden lepää-

mään jättämisaajan jälkeen pääkäsittelyä ei tarvitsisi uusia.

Käsitykseni mukaan nyt ehdotettua OK 30 luvun 3a §:ää voidaan pitää soveltamisalamuotoilultaan ("käsiteltävänä" olevassa asiassa ilmenevän kysymyksen") siinä määrin avoimena, että vaatimus sääntelyn tarkkarajaisuudesta ei tässä muodossa toteutune. Sääntelyn tarkkarajaisuuden turvaamiseksi vähintäänkin mietinnössä s. 149–150 käsitellyjä esimerkkejä ja soveltamisalan reunaehtoja tulisi pyrkiä avaamaan jollain lailla itse lakitekstissä.

Ymmärtääkseni ehtona ennakkopäätöskysymyksen esittämiseksi ja vastaavasti valitusluvan myöntämiseksi tällaisessa asiassa on tarkoitettu olevan se (s. 150), että oikeuskysymyksen "ratkaisemiseen vaikuttavien tosiseikkojen tulisi ... olla riidattomia." Mielestäni tämän seikan merkitystä olisi erityisesti korostettava, jotta järjestelmästä ei aiheutuisi ongelmia esimerkiksi sitä kautta, että kärjäoikeus ei voisi sittemmin tietoon tulleen uuden selvityksen valossa eli muuttuneiden faktojen pohjalta soveltaa jatkokäsittelyssään korkeimman oikeuden ennakkopäätöskysymykseen antamaa oikeusohjetta.

Ennakkopäätöskysymystä tarkoittavaa ehdotusta on eriävässä mielipiteessä pidetty ongelmallisena myös tuomioistuinten – tuomioistuinlaitoksen sisäisestäkin vaikuttavan – riippumattomuuden kannalta. Ehdotettu OK 30 luvun 3a § onkin kirjoitettu muotoon ("siirtää... kysymyksen ... korkeimman oikeuden ratkaistavaksi"), jossa korkeimman oikeuden ratkaisu näyttäisi ikään kuin tulevan suoraan kärjäoikeutta sitovaksi. Mietinnön perusteella jää epäselväksi, voisiko kärjäoikeus ehdotetussa järjestelmässä soveltaa korkeimman oikeuden (tietyn riidattoman faktapremissin perusteella) antamaa oikeusohjetta laintulkintakysymyksessä periaatteessa vastaavalla tavalla kuin kansalliset tuomioistuimet soveltavat Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisupyyntöihin antamissaan ratkaisuisissa muotoilemia oikeusohjeita. Mielestäni asian jatkovalmistelun tarve on ilmeinen.

Ennakkopäätösvalitusta koskevien säännösten sijoittaminen uuteen omaan lukuunsa on käsitykseni mukaan perusteltua. Myös ennakkopäätösvalitusta koskevaa lainvalmistelua tulisi tosin käsitykseni mukaan jatkaa nykyistä pidemmälle ennen mahdollisen hallituksen esityksen antamista. Esimerkiksi sellaista menettelyvaihtoehtoa ei ole nyt pohdittu, että normaali hovioikeusvalitusprosessi voisi yhä olla asianosaisten käytettävissä tilanteessa, että korkein oikeus ei myönnä asiassa ennakkopäätösvalituslupaa (tällainen malli on valittu Norjassa, ks. s. 52). Jos muu asianosainen kuin virallinen syyttäjä on tyytymätön kärjäoikeuden ratkaisuun, kuinka hän uskaltaisi hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta siitä huolimatta, että jos valituslupa evätään, hän on menettänyt mahdollisuutensa saada asiaa hovioikeudenkaan tutkittavaksi? Ennakkopäätösvalituksen edellytyksenä olevan asianosaisten suostumuksen asiayhteydessä ei ole myöskään pohdittu sitä, tulisiko menettelyyn olla myös asianosaisten mahdollisten myötäpuolten suostumus. Minun on myös vaikea ymmärtää sitä, miksi (s. 157) kärjäoikeuden ei tulisi ratkaisun julistaessaan tai sen kansliassa antaessaan antaa myös ennakkopäätösvalitusta koskevia muutoksenhakuohjeita, kun asiaa koskeva oheistus olisi helposti lisättävissä muutoksenhakuohjeiden tekstiin.

10

Muita kysymyksiä

Hovioikeuden tiedoksiantotapoja ehdotetaan muutettavaksi (s. 89 ja 146–148) siten, että kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voitaisiin tietyin edellytyksin lähettää hovioikeudelle ilmoitettuun prosessiosoitteeseen ilman todisteellista tiedoksiantoa. Suhtaudun torjuvasti siihen, että erityisesti ilman asiamiestä prosessaavan asianosaisten – joiden ei yleensä voine olettaa tietoisesti välttelevän tiedoksiantoa – oikeusturva voitaisiin jättää yksin sen varaan, että postin oletetaan

aina todella tulevan perille.

11

Säättämisjärjestys

Toimikunnan mietinnön pohjalta aikanaan mahdollisesti annettavasta hallituksen esityksestä olisi toimikunnan oman käsityksen (s. 161) mukaan perusteltua pyytää lausuntoa perustuslakivaliokunnalta. Yhdyn tähän näkemykseen.